

LEGÁT CSABA

A gyülekezési jog megítélése a Képviselőházi Naplók alapján 1877/78-ban

(KONZULENS: DR. VARGA NORBERT)

A gyülekezési jog magyarországi kialakulása és fejlődése érdekes módon nem a jogalkotással, hanem a gyülekezési szabadság rendeleti úton történő korlátozásának megfigyelése során ismerhető meg. Általában minden közjogi korlátozásnál kimutatható valamilyen belügyi vagy külpolitikai ok vagy folyamat, amely a kormányt, a miniszterelnököt vagy valamelyik minisztert rendeletalkotásra sarkallta.

Dolgozatom fő témája Tisza Kálmán miniszterelnök által 1878-ban kiadott gyülekezési jogi szabályozás, mely egy politikailag és közjogilag is igen jelentős vitát eredményezett a képviselőházban. Az Osztrák-Magyar kiegyezés következtében hazánk belügyeiben látszólag megőrizte 1848-as függetlenségét a jogfolytonosságának köszönhetően, önálló külügyi-hadügyi jogosítványainak jelentős részét azonban elveszítette.

Ahhoz, hogy megértsük a szabályozás közjogi célját, meg kellett vizsgálni annak külpolitikai hátterét. Az Osztrák-Magyar Monarchia külpolitikája szöges ellentétben állt a magyar népakarattal, amely az akkor zajló orosz-török háborúba való belépést követelte török „testvére” megsegítésére, ugyanis Oroszország a háború előestéjén titkos megállapodást kötött a Monarchiával Budapesten, amely a nyugati Balkánt Ausztria-Magyarország befolyási övezetének ismerte el semlegességéért cserébe. Tisza kormányának ennek megfelelően kellett irányítania az országot. Plevna eleste egyértelművé tette, hogy a háború nem végződik török győzelemmel. Ennek következtében Magyarországon addig soha nem látott szolidaritási hullám söpört végig a török szimpátia jegyében. Ellenzéki képviselők által 1877 decemberében szervezett népgyűlés erőszakos tüntetéssé csapott át, és a miniszterelnöki palota megtámadásával ért véget. Kutatási eredményeim szerint ez a népgyűlés szolgáltatta a casus bellit a gyűléseket korlátozó rendelet megalkotására, mellyel Tisza gátat szabhatott a külpolitikáját veszélyeztető belügyi, ellenzéki képviselők generálta kezdeményezéseknek.

A dualista közjogi konstrukció stabilitását szem előtt tartva alkották meg a rendeletet. A képviselőház bevonása nélkül, a főispánokon keresztül érvényesítették a rendeletet, hiszen a kormányzati politika a dualizmus idején így jelenhetett meg a helyi viszonyokban, összhangban az 1870:XLII. tc.-ben biztosított közjogi garanciális rendelkezésekkel. A kormánynak alapvető célja volt, hogy a kiegyezéssel létrejött államszervezeti konstrukciót mindenekfelett megóvja, akár egy alapjog rendeleti úton történő korlátozásával.

Kérdésként merülhet fel, hogy a gyülekezés korlátozásával, a rendelet elérte-e célját? Az 1877/78. évi magyarországi események csak a magyarok szalmaláng természetét bizonyítják-e, melynek kioltására elég egy rendkívüli politikai tehetséggel megáldott belügyminiszter, és elhárul az akadály magasabb birodalmi érdekek elől? Vagy lehet, hogy ez a mozgolódás a nemzet belső, önmagát védő ösztönéből fakadt.

Dolgozatom célja, hogy bemutassa a gyülekezési jog fejlődéstörténetén keresztül egy alapjog szabályozásának történetét primér és szekunder forrásokra támaszkodva, tekintettel egyrészt a determináló külpolitikai helyzetre és a kiegyezés következtében létrejött alkotmányos viszonyokra.